

Asia: VN/4507/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaksi (MISU)

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotettu maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimenpidekokonaisuus tasapainoinen, vaikuttava ja toteuttamiskelpoinen?

Keskuskauppakamari tukee Suomen ilmastotavoitteita ja korostaa kustannustehokkuutta, vaikuttavuutta, teknologianeutraaliutta, markkinaehtoisuutta sekä Suomen kilpailukyvyn ja yritysten keskeisen roolin tunnistamista ilmastotoimia ohjaavina periaatteina.

Päästöjen vähentäminen on ensisijaista ilmastonmuutoksen hillinnässä. IPCC:n ilmastonmuutoksen hillintää koskevan osaraportin (2022) mukaan globaalitasolla noin 20% puolentoista asteen polun vaatimista toimenpiteitä tehdään maankäyttösektorilla. Painopiste on siis ennen kaikkea fossiilisten polttoaineiden käytön alajasssa. Maankäyttösektorin nieluilla ja päästöillä on kuitenkin oma tärkeä merkityksensä. Siksi on perusteltua, että maankäyttösektorille laaditaan oma ilmastosuunnitelma.

Keskuskauppakamari pitää oikeana lähtökohtana asettaa suunnitelman tavoitteet nimenomaan toimenpiteiden vaikuttavuudelle. Sitovan tavoitteen asettaminen koko nettohiilille on haastavaa, sillä metsänielu elää vuosittain voimakkaasti markkinaehtoisten hakkuiden seurauksena. Vaikutusarvioiden mukaan suunnitelmassa kuvatulla toimenpidevalikoimalla on hyvät edellytykset saavuttaa hallituksen asettama tavoite (3,0 Mt CO₂) ja jopa suurempi vaikutus nettohiiluun. Perusskenaarion arvioitu nielun koko (18,0 Mt CO₂) suunnitelman toimenpiteiden lisäksi vaikutusilla näyttäisi siten sopivan hyvin Suomen tavoiteltuihin hiilineutraaliuspolkuihin.

Suunnitelman toimenpidekokonaisuus on yleisesti ottaen tasapainoinen, vaikuttava ja toteuttamiskelpoinen. Luonnoksessa esitettyjen toimenpiteiden vahvuus on käytännöllisyys ja viime vuosina koottu laaja tutkimuspohja. Tutkimuksen ja kokeilun merkitys korostuu myös jatkossa, sillä

metsien ja maaperän nielujen ja päästöjen arviointiin ja eri toimenpiteiden vaikutuksiin liittyy epävarmuuksia.

Elinkeinölähtöisyys on toimissa tärkeää, sillä uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen on keskeistä esimerkiksi metsä- ja elintarvikesektorille. Toimialojen vähähiilitiekartat ovat muodostuneet tärkeäksi osaksi Suomen käytännön ilmastopolitiikkaa. Toimintamalli, jossa toimialat laativat polut vähähiilisyteen yhdessä hallinnon ja tutkimuksen kanssa on myös kansainvälisesti arvokas. Erityisesti metsä-, saha- ja elintarviketeollisuuden, päivittäistavarakaupan ja maatalouden vähähiilitiekartat ovat maankäyttösektorin kannalta merkittäviä. Suunnitelmassa on hyvä pyrkiä hyödyntämään täysimääräisesti tiekarttojen valmistelussa tehty työ.

Taakanjakosektorilla Suomelle odotetaan tulevan yhdessä muiden EU:n vauraimpien maiden kanssa vaativa 50 prosentin 2030-päästövähennystavoite. Rajakustannus päästövähennyksissä on taakanjakosektorilla korkeampi kuin päästökauppa- ja maankäyttösektoreilla. Siksi LULUCF-jouston hyödyntäminen ja sitä tukevien toimien tunnistaminen ilmastosuunnitelmassa on perusteltua. Suunnitelmassa kannattaa lisäksi tunnistaa toimenpiteet, jotka tukevat maankäyttösektorin lisäksi myös taakanjakosektorin päästövähennyksiä.

Suunnitelman toimenpidekokonaisuus korostaa aktiivisia toimenpiteitä. Keskuskauppakamari pitää tätä oikeana lähtökohtana. Poistumien kasvattamiseksi voidaan tehdä monia kannatettavia toimenpiteitä esimerkiksi metsien kasvun lisäämiseksi, metsäpinta-alan ylläpitämiseksi, suometsien ilmastokestävän hoidon edistämiseksi ja turvepeltojen päästöjen vähentämiseksi. Monilla toimenpiteillä on myös myönteisiä monimuotoisuusvaikutuksia sekä ilmastonmuutokseen sopeutumista edistävä merkitys.

Keskuskauppakamari korostaa, että metsien kestävä hoito ja käyttö tuottaa lukuisia ilmastohyötyjä terveistä ja kasvukykyisistä metsistä hiiltä varastoiviin ja fossiilisia raaka-aineita korvaaviin puupohjaisiin tuotteisiin. Nielun vahvistamista ei pidä tavoitella metsien käyttöä rajoittamalla. Suunnitelmassa kuvatut toimenpiteet on tältä kannalta kohdistettu oikein. Metsien suojelua on käsiteltävä ensisijaisesti monimuotoisuuskysymyksenä.

Tuorein valtakunnallinen metsien inventointi (2021) osoitti, että pitkään jatkunut metsien kasvun lisäys on kääntynyt laskuun. Kehitys liittyy Luonnonvarakeskuksen mukaan muun muassa metsien ikärakenteeseen. Tulokset korostavat kuitenkin suunnitelmassa esitettyjen metsien kasvua lisäävien toimien tärkeyttä ja näiden vahvistamista lausuntopalautteen perusteella. Puuston kasvulla on suora yhteys nielun kehitykseen. Noin viidesosa puunkorjuusta tehdään suopohjaisissa metsissä Suometsät ovat siten myös puun saatavuuden kannalta tärkeitä. Siksi maaperäpäästöjä vähentävien, turvemaille soveltuvien metsänhoitomenetelmien tunnistaminen ja kehittäminen on tärkeää.

2. Toimeenpanon näkökulmasta maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmassa hyväksyttävyyys ja oikeudenmukaisuus ovat tärkeitä. Arvioi niiden toteutumista suunnitelmassa.

Kysymykset hyväksyttävyydestä ja oikeudenmukaisuudesta liittyvät merkittävästi siihen, millainen vaikutus toimenpiteillä on elinkeinonharjoittamiseen.

Metsäpinta-alan vähentyminen maankäytön muutosten vuoksi on suuria yksittäisiä maankäyttösektorin päästölähteitä, joten toimenpiteet siihen puuttumiseksi ovat tarpeellisia. Uusi EU-lainsäädäntö metsäkatoasetuksesta CAP:n uuteen ohjelmakauteen vaikuttaa metsien raivausta vähentävästi. Keskuskauppakamari pitää tärkeänä arvioida, missä määrin riittävä ohjausvaikutus saavutetaan jo EU-lainsäädännön avulla. Pellonraivaustarpeen vähentäminen tilusjärjestelyillä ja muilla toimivia peltomarkkinoita tukevilla toimenpiteillä sekä ravinteiden kierrätystä edistämällä on kannatettavaa.

Rakentaminen kattaa merkittävän osan metsäkadosta. Suunnitelmassa ehdotetaan tähän puuttumiseksi maankäytön muutosmaksua. Maankäytön muutosmaksusta on valmistunut Ympäristöministeriön selvitys vuonna 2020, mutta suunnitelmassa ei kuvata tarkemmin vastaisiko maksun sisältö selvityksen esityksiä, mihin maksu perustuisi ja mikä taho sen perisi. Myös vaikutusarviot maksun vaikutuksesta esimerkiksi teollisten investointien toteutumiseen puuttuvat. Keskuskauppakamari korostaa vaikutusarvioiden ja konkreettisten toteuttamismallien tärkeyttä, ennen kuin esitettyyn maksuun voi ottaa kantaa.

Maatalouden kannattavuuskehitys huomioiden on tärkeää, että HERO-ohjelman alla haetaan kokonaisuutta joka vahvistaa maatalouden kannattavuutta. Hallituksen asettama 29% päästövähennystavoite maataloudelle (kattaen kaikki maatalouden päästöt eri sektoreilla) on linjassa maatalouden ilmastotiekartan kanssa.

3. Muuta huomioitavaa suunnitelmaluonnoksesta.

Keskuskauppakamari korostaa tarvetta toimivien hiilimarkkinoiden kehittämiseksi. Suomalaisella yrityskentällä on kiinnostusta sekä hiilensidontapalveluiden hankintaan että tuottamiseen. Hiilen sidonnan ja varastoinnin markkinoiden kehittäminen mainitaan suunnitelmassa sekä omana toimenpiteenä että tapana rahoittaa toimenpiteitä, kuten paksururpeisten peltojen vettämistä tai metsitystä. Hiilimarkkinat voivatkin olla merkittävä tapa kanavoida yksityistä rahoitusta suunnitelman toimeenpanoon. Toimivat markkinat edistävät myös monipuolisten hiilensidontatuotteiden tarjontaa.

Toimiva markkina edellyttää luotettavuuden ja läpinäkyvyyden vahvistamista sekä kaksoislaskentaan liittyvien kysymysten ratkaisemista. Hiilimarkkinoiden tueksi tarvitaan mittauskäytäntöä ja tietoa, jolla toimenpiteiden vaikuttavuutta voidaan seurata. Toimenpiteiden lisäinen ilmastovaikutus on oltava selkeästi osoitettavissa. Suomen on oltava aktiivinen hiilensidontamarkkinoihin ja kompensatioihin liittyvän EU- ja kansainvälisen sääntelyn kehittämisessä. Olennaista on kuitenkin edetä nopeasti toimivien markkinoiden edistämässä ottamalla käytännöllisiä askeleita, kuten toimijarekisterin perustaminen ja toimijoiden itsesääntelyn edistäminen.

Monet suunnitelman toimenpiteet perustuvat julkiseen rahoitukseen. Jatkovalmistelussa on hyvä arvioida, miten voidaan hyödyntää vahvemmin markkinaehtoisuutta. Hiilensidontamarkkinoiden lisäksi on esimerkiksi tärkeää kehittää liiketoimintamalleja ja tuotteita, joilla nielua vahvistavat ja maaperäpäästöjä vähentävistä toimenpiteistä muodostuu kannattavaa elinkeinonharjoittamista. Tämä liittyy esimerkiksi kosteikkoviljelyllä tuotettaviin tuotteisiin ja suonpohjien jatkokäyttöön.

Hallituksen lausunnoilla olevassa ilmasto- ja energiastrategiassa asetetaan tavoitteeksi Suomen hiilikädenjäljen vahvistaminen. Hiilikädenjäljellä tarkoitetaan yrityksen tuotteiden ja palveluiden myönteistä ilmastovaikutusta. Hiilikädenjäljen merkitystä maankäyttösektorilla olisi perusteltua arvioida suunnitelman jatkovalmistelussa.

Säkinen Teppo
Keskuskauppakamari